

Vore Bankforhold.

Fragmentariske Bemærkninger.

Af William Scharling.

I det nys udkomne 4de Hefte af «Danmarks Statistik» har nærværende Forf. søgt at samle alle de Data, som kunne tjene til at belyse Bankvirksomheden her i Landet siden Nationalbankens Oprettelse og da navnlig Udviklingen i de sidste Tiaar. Ved Bearbejdelsen af det saaledes foreliggende Materiale har der uvilkaarligt paatrængt sig Forf. forskjellige Betragtninger, som det dog af Hensyn til det Ønskelige i at holde en rent statistisk Fremstilling saa objektiv som muligt er anset for rettest at holde tilbage, om det end tør antages, at de paa lignende Maade ville paatrænge sig den kyndige og opmærksomme Læser som umiddelbart fremgaaende af selve Sammenstillingen af de paagjældende Data. Som en for mindre sagkyndige Læsere bestemt supplerende Kommentar til det blot statistiske Materiale kunne disse fragmentariske Bemærkninger dog her passende finde en Plads, og det vil da findes naturligt, at de fremsættes i den Rækkefølge, som den statistiske Behandling, hvortil de slutte sig, nærmest giver Anledning til. Idet vi da først gjøre

Nationalbankens Seddelemission

til Gjenstand for nogle Bemærkninger, maa det strax fremhæves, at der her ej skal rejses Spørgsmaal om, hvorvidt det Banken indrømmede Seddelmonopol kan anses for heldigt og principrigtigt eller ej, men at vi ville gaa ud fra den ved Oktroyen givne Ordning, der jo maa bestaa usvækket til 1908. Ej heller er det Hensigten her paa Ny at drøfte det Spørgsmaal, om de bestaaende Regler for Sedlernes Fundering kunne siges at stemme med sunde og rigtige økonomiske Principer; i saa Henseende henvises til, hvad der alt tidligere er gjort gjældende i dette Tidsskrifts 7de Bind (S. 126—33). Vi ville her stille os ganske paa det for Øjeblikket givne Funderingsprincip: at kun en vis bestemt Del af Seddelmængden tør funderes paa Fordringer og Værdipapirer, medens der for det overskydende Beløb skal henlægges et nøjagtigt tilsvarende Beløb i Guld. Hvad vi her alene skulle undersøge lidt nærmere, bliver da det Spørgsmaal, hvorefter hint Beløbs Størrelse bør bestemmes, samt hvor stort det faktisk bør være efter de nu for Haanden værende Forhold.

Den Grundbetragtning, hvorpaa vore nugældende Funderingsbestemmelser ere byggede, er da den, at der aldrig vil kunne blive Tale om, at samtlige Sedler blive præsenterede til Indløsning, men at Omsætningen altid vil fastholde et vist Beløb, fordi den ikke kan gaa tilstrækkelig let fra Haanden, om den helt og holdent skulde effektueres ved Hjælp af klingende Mønt, medens alle de Kreditmidler, der til daglig Brug benyttes som Omløbsmidler ved Siden af Sedlerne, Vexler og Anvisninger, heller ikke i et givet Øjeblik ville kunne træde i deres Sted. Det er da Opgaven at bestemme, hvor stort dette Beløb er. At afgjøre dette i al Almindelighed, lader sig ikke

gjøre. Der kan ikke her opstilles et almengyldigt Princip, knap nok almindelige Regler. Thi da det er givet, at baade klingende Mønt og andre Kreditmidler kunne udføre Sedlernes Funktion, vil Spørgsmaalet om, i hvilket Omfang dette vil kunne ske, væsentlig afhænge af Befolkningens Vaner og Tilbøjeligheder saa vel som selve Omsætningsforholdenes Beskaffenhed og den for ethvert Land ejendommelige Udvikling. Hvor Befolkningen først har vænnet sig til Brugen af Sedler, vil Sølv mønt ikke let kunne fortrænge dem fra de større Omsætninger eller blot fra det daglige Livs middelstore Omsætninger; derimod vil i disse sidste Guldmønter uden Vanskelighed kunne indtage Sedlernes Plads, medens de ikke let ville kunne erstatte dem i de større Omsætninger. I disse ville derimod Anvisninger og Vexler kunne træde i Sedlernes Sted, og for en Del beror det ligefrem paa tilfældige Omstændigheder, om Sedler eller Anvisninger ere blevne et Lands almindelige Omsætningsmiddel. I denne sidste Henseende er der derfor til en vis Grad Mulighed for en sukcessivt indtrædende Forandring i de tilvante Forhold; der er indenfor den samme Befolkning Mulighed for, at Brugen af Vexler og Anvisninger kan blive mere almindelig og efterhaanden finde Anvendelse i Omsætningskredse, hvor nu udelukkende benyttes Sedler (eller Mønt), og Trangen til disse vil saaledes i Tidens Løb kunne blive mindre, end den nu er. En saadan Forandring vil imidlertid efter Sagens Natur altid kun langsomt og sukcessivt indtræde, og der vil næppe ved Fastsættelsen af det Seddelbeløb, der bør være udækket, være Grund til at tage synderligt Hensyn til Muligheden af, at en mere almindelig Benyttelse af andre Kreditmidler vil indtræde. Thi dels vil en saadan Forandring foregaa, som

fremhævet, saa langsomt, at der altid vil være Tid nok til at tage Hensyn til denne Forandring og til at foreskrive andre Funderingsregler, inden der bliver nogensomhelst Risiko for et for stort udækket Seddelbeløb, og dels vil netop denne Risiko formindskes derved, at selve den almindeligere Benyttelse af andre Kreditmidler staar i nøjeste Forbindelse med en stærk Forøgelse af Omsætningerne og dermed af Trangen til Omsætningsmidler. Det bliver derfor alene Muligheden af, at Guldet i større Omfang pludselig kunde indtage Sedlernes Plads i Omsætningen, som der bliver at tage Hensyn til ved Fastsættelsen af det Beløb, der tør funderes alene paa Effekter.

At ogsaa Guldet langsomt og lidt efter lidt kunde træde i Sedlernes Sted, idet der efterhaanden udbredte sig en større Tilbøjelighed til at bruge Guld, er selvfølgelig ligeledes en Mulighed; men med Hensyn hertil gjælder ganske det Samme, som nys er anført med Hensyn til Vexler og Anvisninger. Erfaringen fra de Aar, der ere forløbne, siden vi fik Guldmøntfod, synes ogsaa at vise, at Befolkningens tilvante Forkjærlighed for Sedler ikke har lidt noget Skaar ved Indførelsen af Guldmønt. Hovedspørgsmaalet bliver derfor i ethvert Tilfælde dette: I hvilket Omfang maa en pludselig indtrædende Tilbøjelighed til at foretrække Guld for Sedler antages at kunne gjøre sig gjældende? Det maa da i saa Henseende bemærkes, at en saadan Tilbøjelighed kun kan ventes at ville indtræde, naar der af en eller anden Grund opstaar Mistillid til Sedlerne, altsaa navnlig Frygt for, at de ikke ville blive indløste paa Anfordring. Men en saadan Frygt synes ikke let at kunne opstaa under vort nærværende Seddelfunderingssystem, og skulde den desuagtet indtræde — en egentlig Panik er jo altid ubegrundet —, vil sikkert den

prompte Indløsning af alle de Sedler, der blive præsenterede til Betaling, hurtig bringe den til at ophøre. Tages da endvidere i Betragtning, at selve Omvexlingen, selv om der aldeles ingen Vanskeligheder lægges i Vejen for samme fra Bankens Side, dog altid kræver saa megen Tid, at der i Løbet af nogle Dage, som ordentligvis ville være tilstrækkelige til at hæve Paniken, næppe vil kunne blive udtalt ret mange Millioner, synes der næppe at være Grund til af dette Hensyn at kræve Tilstedeværelsen af mere end nogle faa, allerhøjest 10, Millioner Kroner ud over, hvad der vilde kræves til at reducere Seddelomløbet til dets sædvanlige Minimum. De 12 Millioner Kr. i lovlig gangbar Mønt, som Metalfonden altid skal indeholde, naar Seddelmængden udgjør 48 Mill. Kr. eller derover, tør saaledes sikkert antages altid at ville være mere end tilstrækkelige til at stille en pludselig opkommende Panik.

Spørgsmaalet bliver saaledes ført tilbage til det rent Erfaringsmæssige: hvor stort er det Beløb af Sedler, som Omsætningen har vist at udkræve som Minimum? De i det foreliggende Hefte af «Danmarks Statistik», S. 305—6 og 317—26 meddelte Data give fuld Oplysning herom. Efter at Banken i 1859 har faaet Tilladelse til at overskride det tidligere Maximumbeløb af 48 Mill. Kr., har den emitterede Seddelmængde kun i Aarene 1869—70 (Febr.—Novbr. 1869 og Jan.—Juni 1870) været under dette Beløb og er i det nævnte Tidsrum gaaet ned til 41,8 Mill. Kr. Dette er altsaa det absolute Minimum for de sidste 20 Aar. Men spørges der, om det er sandsynligt, at Seddelmængden atter vil kunne synke ned til dette Beløb under ordinære Forhold (d: bortset fra en Seddel-Panik), maa det vistnok siges, at dette er højst usandsynligt. Betragte vi nemlig Seddelemmissionen i den

følgende Tid, finde vi, at den siden Novbr. 1871 — altsaa i de sidste 6 Aar — ikke har været under 54 Mill. Kr. og i de sidste 5 Aar kun aldeles undtagelsesvis (i én Maaned) under 58 Mill. Kr. Grunden til den betydelige Stigning i Seddelemmissionen, som udmærker de sidste fem Aar, maa nu søges i flere Omstændigheder; men en Hovedgrund er Pengenes i Aarene 1870—72 stærkt sunkne Værdi, der har gjort en større Mængde af dem absolut nødvendig. Da den gennemsnitlige Prisstigning har udgjort ca. 20 pCt., vil det ses, at selv en Tilbagegang i Circulationsforholdene til, hvad de vare i 1869—70, nu vilde kræve en Seddelmængde af 48—50 Mill. Kr. Ganske vist tør en Stigning i Pengenes Værdi, hvorved de tilbagevinde Noget af det Tabte, ikke anses for umulig; men efter Sagens Natur vil den dog i hvert Fald foregaa betydelig langsommere og medtage en Tid, der efter al Sandsynlighed yderligere vil modvirke en Tilbagevenden til de tidligere Circulationsforhold, end det alt er bleven Tilfældet. Det maa nemlig erindres, hvad ogsaa Forholdenes Udvikling her i Landet bekræfter, at Omsætningens Krav stige med den tiltagende Befolkning og en tiltagende Velstand. Selv bortset fra den sidste vil det samme Seddelbeløb pr. Individ føre til en jævnt stigende Seddel-circulation. Seddelemmissionen har nu pr. Individ udgjort (i Kroner)

1840—47	24,80 Kr.
1847—49	28,86 —
1850—54	27,72 —
1854—59	31,04 —
1860—69	28,42 —
1870—76	32,44 —

hvilket ret vel stemmer med de paagjældende Perioders

forskjellige Velstandsforhold, udtrykt i den samme nominelle Værdimaaler under Hensyn til dennes indre Forandring. Selv om vi nu tænke os denne Forandring, Værdinedgangen, tilbageført og Velstandsforholdene ligeledes reducerede til, hvad de vare i Tiaaret 1860—69, ville vi dog med en Seddelemmission af 28,42 Kr. pr. Ind. for en Befolkning, der til Febr. n. A. efter den hidtil forudsatte Tilvæxt tør anslaaes til ca. 1,940,000, komme til en gennemsnitlig Seddelmængde af ca. 55 Mill. Kr. Og gaa vi ud fra Minimum af det tidligere Seddelbeløb, 41,8 Mill. Kr., hvilket for Befolkningen i 1869 giver ca. 23,6 Kr. pr. Ind., komme vi nu til et Seddelminimum af ca. 45,8 Mill. Kr. Dette vilde altsaa under Forudsætning af, at den økonomiske Udvikling og Velstandsforholdene gik tilbage til samme Standpunkt som i 1869, da Omsætningens Krav var paa sit laveste Punkt i de sidste tyve Aar, nu blive Minimum af Seddelmængden — dersom Pengene ogsaa samtidig gjenvandt deres tidligere gennemsnitlige Værdi. Men hertil er der vistnok ikke megen Udsigt; og selv om vi forudsætte, at den stedfundne Værdiforringelse formindskedes fra ca. 20 til kun 10 pCt. — hvad der ikke just er sandsynligt —, vilde vi dog komme til et Minimum af ca. 50 Mill. Kr. Betænker man nu, at vi for Øjeblikket efter et Par Aars fortsatte Stagnation i Forretningerne og med en i længere Tid vedholdende særdeles høj Diskonto dog stadig have en Seddelemmission af 59 Mill. Kr. — hvilket allerede er 5 Mill. Kr. lavere end i de nærmest forudgaaende 3 Aars Sptbr. (og 8 Mill. Kr. lavere end i Sptbr. 1873) —, vil man vistnok indrømme, at der ikke er megen Rimelighed for, at Seddelemmissionen (hvis Minimum aldrig har været mere end 6 Mill. Kr. under Omløbet i Sptbr.) nu skulde kunne synke under 50 Mill. Kr. Dette tør saaledes

vistnok nu betegnes som det sandsynlige Minimum under ordinære Forhold; regner man saa endvidere, at en under et saadant Minimum indtrædende Seddelpanik, der i sig selv er i den Grad usandsynlig, at den ikke vides at være opstaaet i al den Tid, vi have haft indløselige Sedler, vilde kunne reducere Seddelmængden med indtil 10 Mill. Kr., vil der altsaa selv under slige abnorme og lidet sandsynlige Forhold ikke være nogen Fare ved ikke at have metallisk Dækning for 40 Mill. Kr. Det maa jo nemlig ikke tabes af Sigte, at disse saakaldte «ufunderede» Sedler ere funderede paa Effekter, der ikke blot i saa Fald i Tide vilde kunne realiseres, men som tildels selv stadig forfalde og bringe Penge ind i Banken.

Betragte vi nu paa den anden Side Metalfonden og den Størrelse, som denne formentlig bør have for at kunne opfylde sit Øjemed, bliver Spørgsmaalet naturligen: hvilket er dette Øjemed? Det er da et dobbelt: dels at garantere Sedlernes Indløselighed, dels at være den Beholdning, hvor de fornødne Kontanter til Saldering af vor Udenrigshandel kan faaes. Disse to Øjemed falde i det Væsentlige sammen; thi ordentligvis er det netop til sidstnævnte Brug, at Sedler i større Omfang søges indløste med Guld. Til at holde Sedler i pari Kurs er en Metalfond uforuden, saasnart Seddelcirkulationen er begrændset til det Minimum, som Omsætningen nødvendig kræver. I saa Fald ville selv uindløselige Sedler ikke synke i Kurs. Det er derfor netop ved at frembyde Muligheden for en Formindskelse af den omløbende Pengemængde ved Omvexling af Sedler mod Guld til Bortsendelse til Udlandet, at Metalfonden virker til at opretholde Sedlerne i pari Kurs. Men paa den anden Side er det ogsaa klart, at Nødvendigheden af et vist Seddelminimum til at fyldest-

gjøre den indenlandske Omsætnings Krav sætter en bestemt Grænse for det Quantum Guld, som ad denne Vej kan faaes til Saldering af den udenrigske Handel. Det vilde saaledes nu være rent umuligt ved en saadan fortsat Indløsning af Sedler mod Guld til Udførsel at drive Seddelbeløbet ned til 30 Mill. Kr. Allerede inden man naaede dette Punkt, vilde der indtræde en saadan lokal Stigning i Pengenes Værdi og dermed følgende Prisfald for Varerne, at al Indførsel blev umulig og selv en Gjenudførsel af de alt indførte Varer fordelagtig. Det viser sig jo ogsaa nu, da der i det forløbne Aar er udført saa overordentlig lidt, at en kontant Saldering i stort Omfang er nødvendig, at Seddelemmissionen dog holdes oppe paa 59 Mill. Kr. (ved Udgangen af Sptbr.), og med de Krav for Øje, som i Oktbr.—Decbr. ordentligvis stilles til Omsætningsmidlerne her i Landet, er det lidet sandsynligt, at Begjæret efter Guld til Udførsel vil kunne drive Seddelmængden yderligere ned end til dette Punkt, der allerede er 10—15 Mill. Kr. under, hvad Seddelemmissionen plejer at være i Oktbr.—Decbr. Men er dette det Laveste, som vi paa denne Tid af Aaret kunne komme til, saa ligger der ogsaa allerede heri en Antydning af, at vi næppe paa nogen Tid af Aaret ville kunne komme ned under en Seddelmængde af 50 Mill. Kr., saa længe ikke en forandret Tilbøjelighed fører til at foretrække Cirkulation af Guld i Indlandet for Sedler i større Omfang end nu. Men i saa Henseende maa det ikke tabes af Sigte, at en Guldudførsel kan tages enten af Bankens Beholdning eller af de cirkulerende Guldmonter. En Udvidelse af den indenlandske Guldcirkulation paa et Tidspunkt, da der er stærkt Begjær efter Guld til Udførsel, er derfor ikke meget sandsynlig.

Det viser sig da ogsaa, at Nationalbankens Metalbeholdning siden 1864 aldrig nogensinde er gaaet ned til 16 Mill. Kr. og kun undtagelsesvis har nærmet sig hertil. Og efter at den seneste Forandring i Pengenes Værdi er foregaaet, hvorved der behøves ca. 20 pCt. flere Sedler og altsaa en — absolut — lige saa meget større Metalfond, er denne endog aldrig gaaet ned under 27 Mill. Kr. Og i nærværende Øjeblik ligger der endog i Bankens Kjældere ca. 32 Mill. Kr., som efter det nys Anførte ikke kunne røres, uagtet der er stor Trang til Guld til Udførsel, fordi Opretholdelsen af den indenlandske Seddelcirkulation i dens nærværende Omfang gjør Tilstedeværelsen af saa stor en Metalbeholdning nødvendig ifølge de gjældende Funderingsbestemmelser. Altsaa: 32 Mill. Kr. i Metal, som den udenrigske Handel ikke kan faa fat paa af Hensyn til den indenlandske Cirkulation, og som denne ikke paa nogen Maade har Brug for! Er dette ikke en urimelig Luxus? Der er intet Spørgsmaal om, at allerede det Halve heraf vilde være mere end tilstrækkeligt til at garantere Sedlernes Indløselighed — men desuagtet kræve Funderingsbestemmelserne, at dette dobbelte Beløb skal henlægges som en nødvendig «Reserve» — en Reserve, der har den mærkelige Egenskab, at den aldrig tør bruges.

Det er ikke vor Agt her at ville andrage paa en principiel Forandring af vore lidet forstandige og overordentlig uhensigtsmæssige Funderingsbestemmelsers Princip; men hvad der er al Grund til at forlange, det er, at man i alt Fald gennemfører det valgte Princip i dets naturlige Konsekvens. Principet er dette, at fritage Banken for med Guld at dække den Seddelmængde, der fornuftigvis aldrig kan ventes at ville komme til Indløsning.

Konsekvensen af dette Princip er da nødvendigvis en paa en omhyggelig Undersøgelse grundet Fastslaaen af, hvilket Beløb der til enhver Tid maa antages faktisk at være uindløseligt. At fastslaa et Beløb for evige Tider uden Hensyn til selve Omsætningsforholdenes Beskaffenhed og den Udvikling og Forandring, de i Tidens Løb nødvendig maa undergaa allerede paa Grund af den tiltagende Befolkning, er aldeles meningsløst. Dette har man ogsaa tidligere erkjendt her i Landet. I 1847 satte man det «udækkede» Beløb op fra 20,6 til 25 Mill. Kr., i 1854 fra 25 til 27 Mill. Kr. — nu at blive staaende til evige Tider ved dette sidste som et helligt, urørligt Tal vilde være i fuldkommen Strid saa vel med det til Grund for Funderingsbestemmelserne liggende Princip som med den tidligere Forstaaelse og praktiske Gjennemførelse heraf. En Forhøjelse af det med Effekter dækkede Beløb bør nu finde Sted; Spørgsmaalet er kun, hvor meget det bør forhøjes.

Tages Hensyn til Forholdene, som de for Tiden ere, vil man af det Foregaaende have set, at man efter vor Formening uden nogensomhelst Risiko kunde tillade dette Beløb at gaa op indtil 40 Mill. Kr., paa hvilket Beløb Seddelmængden ikke har været nede siden det i 1854 tillodes Banken at gaa op herover. Tages imidlertid den rigtig nok meget fjerne Mulighed for, at Pengene atter kunde gjenvinde endel af deres tabte Værdi og at Befolkningen istedenfor fremdeles at tiltage, kunde aftage, samt endvidere at en større Tilbøjelighed til at bruge Guldmønter saa vel som en mere udstrakt Brug af Vexler og Anvisninger som almindelige Omløbsmidler kunde indtræde, med i Betragtning, vilde det næppe være rigtigt helt og ubetinget at fritage mere end 35 Mill. Kr. fra metallisk Dækning. I ethvert Tilfælde vil det ganske vist nu være urimeligt

at fastsætte den betingede Grænse for den «udækkede» Seddelmængde under dette Beløb*).

En Frigjørelse af 8 Mill. Kroner i Guld af den i Bankens Kjældere henliggende Kapital vil netop i Øjeblikket være en særdeles hensigtsmæssig Foranstaltning og en meget forstandig Økonomi. Thi disse 32 Mill. Kr. i Guld, som nu henligge der, ere en Reserve, som Landet i gunstigere Tider har opsparet og som ikke kan faa nogen bedre Anvendelse end at dække noget af den Gjæld, som det nu er i, tildels paa Grund af en ualmindelig daarlig Høst, der har reduceret den sædvanlige Udførsel af ca. $2\frac{1}{2}$ Mill. Tdr. Korn omtrent til 0, d. v. s. har formindsket vor sædvanlige Udførsel med et Beløb, der efter de sidste 5 Aars Gjennemsnit maa ansættes til over 38 Mill. Kr. eller, hvis vi blive staaende ved de sidste 3 Aar, over 32 Mill. Kr. At formindske dette Udslag med 8 Mill. Kr. eller $\frac{1}{4}$ vil allerede have en ikke saa ringe Betydning, og der vil være saa meget mere Grund hertil, som disse 8 Mill. Kr. i deres nuværende Anvendelse ikke blot ikke gjøre den allerringeste Nytte, men vistnok endog tvinge vore Banker til at gjøre Gjæld i Udlandet for at skaffe det fornødne Guld til Saldering af vor Indførselsgjæld. Men hvilken forstandig Husholder vilde stifte et kostbart Laan for dermed at indfri en Gjæld, hvis Betaling ikke mere

*) Det vil maaske være rigtigst allerede her at frembæve, hvad Etatsr. Levy først under Debatten gav mig Anledning til udtrykkelig at gjøre opmærksom paa, at den gjældende Bestemmelse om, at der altid skal være mindst $\frac{3}{8}$ af Seddelmængden dækket med Metal, jo vil medføre, at det med Effekter dækkede Beløb kun da vil kunne gaa op til 35 Mill. Kr., naar Seddelmængden gaar op over 56 Mill. Kr., medens det maa holdes imellem 27 og 35 Mill., naar denne gaar ned herunder, men saa dog ikke behøver at gaa ned nøjagtigt i samme Forhold. Jfr. Efterskriften S. 369.

kan opsættes, naar han selv havde det paagjældende Beløb liggende i sine egne Skuffer? Selv som en rent midlertidig Foranstaltning vilde en saadan Frigjørelse af 8 Mill. Kr. i Guld anbefale sig, dersom nemlig Forholdene vare saadanne, at man vel i Øjeblikket kunde undvære dem, men forudsaa, at der vilde komme et Tidspunkt, hvor deres Tilstedeværelse i Banken vilde være nødvendig. Hvor meget mere Grund er der da ikke nu til at frigjøre dem, da der kun er Udsigt til, at de fremdeles Aar efter Aar ville henligge urørte.

Fæste vi nu endelig Blikket paa

Nationalbankens Virkemidler,

bliver der endnu mere Grund til en saadan Modifikation af Funderingsbestemmelserne. Det er nemlig saa langt fra, at Oprettelsen og Udvidelsen af flere private Banker i det sidste Tiaar har muliggjort en Indskrænkning af Nationalbankens Virksomhed, at tværtimod Kravene til denne snarere ere voxede. Men til en saadan Udvidelse kræves forøgede Virkemidler — og saadanne har Banken saa godt som ikke faaet og kan efter Forholdenes Natur kun faa i en meget ringe Grad. Banken kan nemlig vanskelig konkurrere med de andre Banker, hvor det gjælder om at drage Indlaan til sig; thi da dens Diskonto altid er lavere end disses, kan den næppe byde sine Indlaanere saa gode Renter som hine. Vi finde da ogsaa, at Indlaan og Konto-Kurant-Midler tilsammen i Juli 1877 kun vare ca. 8,08 Mill. Kr. imod ca. 9,84 Mill. Kr. i Juli 1870. De øvrige Virkemidler ere ikke undergaaede nogen væsentlig Forandring, kun Bankens «Overskud» er bleven forøget med ca. $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. Der er da kun to Veje til at forøge Bankens Virkemidler: enten at forøge Aktiekapitalen eller at

forøge den Effekt-dækkede Seddelmængde. Til at forhøje Aktiekapitalen er der sikkert ingen Grund; den er snarere for stor end for lille. En Forøgelse af Aktiekapitalen vil nemlig kun kunne forringe det sædvanlige Udbytte for Aktionærene, da det ordentligvis ikke vil være muligt at forskafe en saadan Forrentning af denne nye Kapital, som svarer til det nu sædvanlige Udbytte af 8 à 9 pCt. Men det maa erindres, at dette Udbytte kun kan siges at holde Aktionærene skadesløs for tidligere bragte Offre; som oplyst i «Danmarks Statistik» (S. 336—37) udgjør det samlede Udbytte, som Aktionærene indtil Dato have oppebaaret, i Gjennemsnit kun ca. 4 pCt. af den nominelle Aktiekapital. Og det maa yderligere erindres, at den reelle Aktiekapital nu er 10 pCt. større, idet der efterhaanden er opsamlet en Reservefond, der omtr. er 10 pCt. af Aktiekapitalen. For hvert 100 Kr., en Aktionær har Aktier for i Banken, har han i Virkeligheden indskudt 110; et Udbytte som iaar af $8\frac{1}{2}$ pCt., er saaledes i Virkeligheden kun knap $7\frac{3}{4}$ pCt. Og endelig og navnlig maa det erindres, at hele den sidste Tids Udvikling paa Bankomraadet har gjort det nødvendigt for Nationalbanken at holde en større Kassebeholdning, og fremdeles gjort det højst ønskeligt at kunne til Stadighed holde en endnu større Kasse, end det i de senere Aar altid har været muligt, da Beholdningen ikke sjældent er gaaet ned til under 2 Mill. Kr. Thi Nationalbankens Kassebeholdning fungerer nu ikke blot for den selv, men ogsaa for de andre Banker, der betragte deres Fordringer paa Nationalbanken som en Del af deres Kassebeholdning. En Forøgelse af denne er derfor i høj Grad ønskelig og det er navnlig til en Udvidelse af denne Del af Aktiva, at For-

øgelsen af Virkemidlerne er paatrængende. Men en Forøgelse af Aktiekapitalen vil saa langt fra gjøre det muligt for Banken at forøge sin Kassebeholdning, at den tvertimod vil indeholde en Opfordring til saa vidt muligt at indskrænke den. Det er slaaende eftervist af «Economist» at den Utilstrækkelighed af den engelske Banks Seddelreserve (Kassebeholdning), hvorover dette Blad saa ofte har klaget, væsentlig er begrundet i den store Aktiekapital, der gjør det umuligt for Banken at skaffe Aktionærene en passende Dividende, naar der skal holdes en Kassebeholdning, der ikke er langt fra at være af samme Størrelse som Aktiekapitalen. En Forøgelse af Kassebeholdningen vil derfor aldeles ikke kunne tilvejebringes ved en Forøgelse af Aktiekapitalen og lige saa lidt vil den blive Følgen af en Tilvæxt til Indlaanskapitalen, der maatte søges tilvejebragt ved en forhøjet Rente af Indlaanene. En Forøgelse af Kassebeholdningen vil kun kunne tilvejebringes ved en Udvidelse af den udækkede Seddelemmission — og kan da ogsaa fordres at skulle blive Følgen af denne, i hvilket Tilfælde det da ogsaa vil ses, at den egentlige Seddelcirkulation ikke bliver forøget med hele det frigivne Beløb. Hvad der da sker, er for en Del kun, at en Del af Metalreserven forvandles til en Seddelreserve, til en forøget Kassebeholdning. Men i denne Skikkelse ville de paagjældende Millioner gjøre langt mere Nytte og i langt højere Grad sikre og betrygge vore Omsætningsforhold, end i deres nærværende. Muligheden af, at Banken skulde blive ude af Stand til at indløse sine Sedler, ligger nemlig uendelig langt fjernere end Muligheden af, at den kunde blive ude af Stand til øjeblikkelig at fyldestgjøre sine øvrige Forpligtelser, og denne sidste Kalamitet vilde i

Virkeligheden være langt større og række langt videre end hin, ligesom den uundgaaelig vilde føre til en Seddelpanik. Sedlernes Indløselighed betrygges saaledes ulige mere ved en bestandig stærk Kassebeholdning, end ved en stor Metalbeholdning. Tillod man Nationalbanken at forøge det ikke af Metal dækkede Seddelbeløb med 8 Mill. Kr., medens man til Gjengjæld forlangte, at dens Kassebeholdning ordentligvis ikke maatte gaa ned under 5 Mill. Kr., vilde man paa én Gang lette og betrygge Omsetningsforholdene. Man vilde forvandle en død og fuldstændig unyttig Kapital til en frugtbringende Reserve, som Landet netop i Øjeblikket har den allerstørste Trang til at tage i Brug.

Vende vi os nu til Betragtningen af

de private Banker,

møde vi strax en ikke ringe Vanskelighed ved Bestræbelserne for at faa et samlet Overblik over disses Virksomhed, idet Regnskabsformen dels er forskjellig for dem, dels af en saadan Beskaffenhed, at man ikke let kan naa til fuld Klarhed over deres Forhold. I første Henseende maa det fremhæves, at man ved de forskjellige Banker dels følger forskjellige Posteringsmaader, dels — hvad der særlig er uheldigt — forstaar de samme Konto-Betegnelser paa forskjellig Maade. Omstaaende Sammenstilling af Maanedsopgjørelserne for Sept. 1877, (hvorved bortses fra den forskjellige Rækkefølge, hvori disse Konti forekomme), vil nærmere vise Lighederne og Ulighederne (Overensstemmelserne ere betegnede ved „do. do.“, refererende sig til den i samme Tværrække foranstaaende Betegnelse; — angiver, at den paagjældende Konto fattes):

Nationalbanken.	Privatbanken.	Handelsbanken.	Landmandsbanken.	Priv. Laanebank.	Industribanken.
Laan i faste Ejend.	do. do.	do. do.	—	—	—
Laan mod haandf. Pant.	Udlaan i løb. Regn.	—	Udlaanskonto.	do. do.	do. do.
Vexler paa Indl.	do. do.	do. do.	do. do.	Vexel-Konto.	do. do.
Vexler paa Udl.	do. do.	Fremm. Valutaer.	do. do.	do. do.	—
Korrespond. i Udl.	—	—	—	—	—
Obligationer og Aktier.	Obligationens-K.	Fonds- og Mønt-K. } Mønt- og Kupons-K. }	Oblig.-K.	Fonds-K.	do. do.
Diverse Debitorer.	do. do.	—	Kasse-Kredit-K.	do. do.	do. do.
—	Omkostnings-K.	—	do. do.	do. do.	do. do.
Bygnings-K.	do. do.	—	do. do.	Ejendoms-K.	—
Kassebeholdning.	do. do.	do. do.	do. do.	Inventarie-K.	do. do.
—	—	—	—	do. do.	do. do.
Seddelgjæld.	—	—	—	—	—
Bank-Sola-Vexler.	—	—	—	—	—
Konto-Kurant-K.	do. do.	do. do.	do. do.	do. do.	Indlaans- og Folio-K.
—	Folio-K.	do. do.	do. do.	do. do.	do. do.
Indlaans-K.	do. do.	do. do.	do. do.	—	—
—	—	Sparekasse-K.	—	—	—
Obligationsgjæld m. M.	do. do.	do. do.	do. do.	do. do.	do. do.
Forskjelt. Kreditorer.	Diskonto- og Provisions-K.	—	do. do.	do. do.	do. do.
—	—	—	Akcept-K.	Gevinst- og Tabs-K.	do. do.
Aktiekapital.	do. do.	do. do.	do. do.	do. do.	do. do.
Reservefond.	do. do.	do. do.	do. do.	do. do.	do. do.

Der er, som det vil ses, bortset fra Kassebeholdning samt «Diverse Debitorer og Kreditorer» næppe en eneste Konto, som gennemgaaende findes i samme Form ved samtlige Banker. Selv hvor Uoverensstemmelserne ved første Øjekast synes helt forsvindende og nominelle, fremkalder denne Uoverensstemmelse ved nærmere Betragtning en Tvivl, om der ikke herunder skjuler sig en reel Forskjel. Naar saaledes Industribanken blot har en «Vexel-Konto», medens de andre Banker enten have en udtrykkelig Konto for «Vexler paa Indlandet» eller dog ved Siden af «Vexel-Konto» have «Fremmede Valutaer», lades man i Uvished, om hin Vexel-Konto udelukkende er Vexler paa Indlandet eller ogsaa indbefatter Vexler paa Udlandet. Betegnelsen «Fremmede Valutaer» lader den Mulighed aaben, at herunder ogsaa er indbefattet fremmede Mønter, idet der kun ved to Banker er en særlig Mønt-Konto, eller maaske «Korrespondenter i Udlandet», som kun findes særlig opførte ved Nationalbanken. Om disse ved andre Banker henføres under «Forskjellige Kreditorer» eller, som antydnet, under «fremmede Valutaer», lades man i Uvished om. Paa lignende Maade synes «Udlaans-Konto» ved første Øjekast at være synonym med «Udlaan mod haandfaet Pant»; men ved nærmere Overvejelse finder man, at denne afvigende og videre Betegnelse maaske netop er brugt for at angive, at den ogsaa omfatter Laan uden haandfaet Pant; og Mistænksomheden voxer, naar man ser den Forandring, som i Marts—April 1876 foregik med den paagjældende Konto i Privatbanken, der dog udtrykkelig betegnede sine Udlaan som «U. mod haandfaet Pant» (s. Danmarks Statistik S. 341 *.) Endnu mindre heldigt er det dog, at flere af de enslydende Konti ikke betegne det Samme: hvad én Bank kalder Konto-Kurant, er ingen-

lunde det Samme som, hvad en anden Bank henfører under Konto-Kurant, og at finde en bestemt og for alle Bankerne gjældende Adskillelse imellem Folio, Konto-Kurant, Indlaan og Sparekassemedler er næppe muligt.

Føjes nu hertil, at disse mere eller mindre enslydende Konti opstilles i forskjellig Rækkefølge og sammenblandede med forskjellige for de enkelte Banker ejendommelige Særkonti, vil det ses, at det ingenlunde er nogen let Sag, hvad det dog burde være, blot ved at lade Blikket glide hen over Bankopgjørelserne at faa et samlet Overblik over deres samlede Status og en nogenlunde klar Forestilling om den Forandring, som denne undergaar fra Maaned til Maaned. Allerede Fjernelsen af de nysnævnte Særkonti vilde være et lille Fremskridt i Retning af hurtigt Overblik og let Sammenligning, saameget mere, som flere af disse i sig selv ere meningsløse eller i alt Fald for det større Publikum maa synes saa, saasom naar (t. Ex. i Sptbr. 1877) «Konto for Udbyttet» opføres for den priv. Laanebank med 545 Kr. og for Industribanken med 457 Kr., «Vinden- og Tabs-Konto» henholdsvis med 160 og 511 Kr. — en Detailpostering, som synes ligefrem latterlig, naar man har en Konto for «Diverse Kreditorer», der gaar op i Hundredtusinder af Kroner.

Denne sidstnævnte Konto, «diverse Kreditorer», tilige med den tilsvarende «diverse Debitorer», er dog nær ved at være Regnskabernes største Fejl og at gøre disse i deres Helhed til en stor Meningsløshed. Medens disse Konti ved Nationalbanken med en samlet Omsætning (Aktiva og Passiva) af et Par hundrede Millioner Kr. sjældent gaar op til 2—3 Mill. Kr. eller m. a. O. sjældent til 2 pCt. af henholdsvis Aktiva og Passiva, udgjorde «Forskjell. Kred.» ved Udgangen af Septbr. d. A. i Privat-

banken ca. 25 pCt. af Passiva, «Forskjellige Deb.» ca. 12¹/₂ pCt. af Passiva, i Landmandsbanken henholdsvis ca. 43 og ca. 26 pCt., ved Handelsbanken henholdsvis 36 og 12¹/₂ pCt. Tilsammen var saaledes af disse tre Bankers samlede Aktiva og Passiva, i Alt ca. 178 Mill. Kr., ca. 46 Mill. Kr. eller 26 pCt. henført under disse Intet oplysende Rubriker. Det er navnlig i de sidste Aar, at disse Konti ere naaede op til at udgjøre saa væsentlig en Del af Bankregnskaberne: endnu i 1870—71 udgjorde «Diverse Kreditorer» ved samtlige københavnske Banker ordentligvis kun 2 à 3 Mill. Kr., i 1872 var Kontoen kun undtagelsesvis under 4 Mill. Kr., i den sidste Halvdel af 1873 var den ordentligvis over 10 Mill. Kr., i Maj—Juni 1874 naaede den 14 à 16 Mill. Kr., har siden Marts 1875 kun i 1 Maaned været under 14 Mill. Kr., naaede i Oktober 1875 over 26 Mill. Kr. og har i indeværende Aar i Gjennemsnit været over 19 Mill. Kr. Bliver den fremdeles ved at udvikle sig i en tilsvarende Grad, vil den tilsidst ende med at opsluge alle de andre Konti, og Bankregnskaberne ville da kunne reduceres til den nemme og ganske vist let overskuelige Form:

Aktiva:	Passiva:
Forskjellige Debitorer . . . — Kr.	Aktiekapital og Reservefond . — Kr.
Kassebeholdning — Kr.	Forskjellige Kreditorer . . . — Kr.

Overfor saa uoverensstemmende og i sig selv saa lidet oplysende Regnskabsopgjørelser, kan man ikke Andet end i høj Grad ønske at det her i Landet, ligesom Tilfældet er i Sverige, maatte blive paalagt Bankerne alle at opgjøre deres maanedlige Status efter et ensformigt, af Regeringen fastsat Schema, der gav fuld og paalidelig Oplysning om Beskaffenheden af Bankens Virkemidler saa vel som af Dispositionerne over disse. Kreditsiden

opløser sig i disse svenske Opgjørelser — bortset fra de Seddeludstedelsen vedrørende Rubriker — i følgende Konti:

Indestaaende paa { Til- og Fraskrivning (o: Folio).
Deposition (o: Indlaan).

Optagne Laan.

I Mellemregning med indenlandske Banker og Bankiers.

I Mellemregning med udenlandske Banker og Bankiers.

I anden løbende Regning.

Grundfond.

Reservefond.

Delcrederekonto.

Bevilgede Kassakreditiv.

Og Debetsiden opløser sig i følgende Konti — foruden Grundfondshypothek, Reservefondshypothek, Bygninger og Inventarier — :

Kassa { a) lovlig gangbar Mønt.
b) anden Guldmønt og Barrer.
c) anden Mønt (Sølv) og Rigsbanksedler.
d) andre private Bankers Sedler.

Fordringer:

Anvisninger, kort Sigts Vexler, udenlandske Banksedler.

Rentebærende Obligationer.

Diskonterede og købte Vexler { indenlandske.
udenlandske.

Udestaaende Laan { mod Hypothek i fast Ejendom.
mod Hypothek af rentebærende Obligationer.
mod Hypothek af Aktier.
mod Hypothek af Varer eller anden Realsikkerhed
mod Hypothek i simpel Gjældsfor skrivning.
mod Kaution.

Udestaaende paa Kassa-Kreditiv.

Udestaaende i Mellemregning med indenlandske Banker og Bankiers.

Udestaaende i Mellemregning med udenlandske Banker og Bankiers.

Udestaaende i anden Mellemregning.

Fordringer afhængige af { Procesforfølgning.
Konkursbehandling.

Da nu tilmed samtlige Bankers Opgjørelser offentliggøres under Et med Opsummering af hver enkelt Konto for samtlige Banker, faaes herved et let og hurtigt Overblik saavel over hver enkelt Banks særlige Status som

over Pengemarkedets samlede Status, for saa vidt det repræsenteres af Bankerne, hvorved altsaa tillige Overblikket over de fra Maaned til Maaned foregaaede Forandringer overordentlig lettes. Det vilde være særdeles ønskeligt, om noget Lignende kunde ske her i Landet.

I nær Forbindelse hermed skal jeg endvidere fremhæve det Ønskelige i, at Nationalbanken noget hyppigere, mindst hver 14de Dag, mulig, ligesom de større udenlandske Seddelbanker, hver Uge, vilde offentliggjøre sin Seddelreserves Status. Det er dog denne, der er normgivende for Diskontosatserne, og det er af de Bevægelser, den udviser, at man skal kunne slutte sig til, om en Diskontoforandring er at vente i en nærmere Fremtid eller ej. Men at Forretningsverdenen selv kan danne sig en sikker og begrundet Formening herom, er vistnok af ikke ringe Betydning. Nu kan det i alt Fald kun være Gjenstand for Gisninger og underhaands-Beretninger, hvilke Forandringer Seddelreserven undergaar i Maanedens Løb, og slige Beretninger ere ikke lige tilgængelige for Alle. Ogsaa til Opklaring af det overordentlig vigtige Spørgsmaal, hvilken Indflydelse en Forhøjelse eller Nedsættelse af Diskontoen øver paa Seddelreservens og Bankens Status i det Hele, vilde en saadan hyppigere Redegjørelse være overmaade ønskelig.

Betragte vi nu til Slutning

de private Bankers Stilling og Virkemidler, maa det strax springe Enhver i Øjne, at vi her i Danmark bevæge os paa en mærkelig Maade imellem to Yderligheder af Banksystemer: Banker uden Aktiekapital og Banker med en urimelig stor Aktiekapital. Hvad der imidlertid er endnu mere paafaldende og i højeste Grad

forbausende, det er, at Publikum synes at skjænke den første Klasse af Banker en ulige større Tiltro end den sidste Klasse. Ved Banker uden Aktiekapital menes selvfølgelig Sparekasserne, der jo i Virkeligheden kun ere en egen Slags Banker, der kun adskille sig fra almindelige Banker dels ved Beskaffenheden af de Midler, der deponeres i dem, dels ved Beskaffenheden af de Dispositioner, der kunne træffes over disse Midler som Følge af deres særlige Beskaffenhed. Denne har sin Grund deri, at det her ikke skulde være ledige Kapitaler, der blot midlertidig søge en Anbringelse, indtil de kunne finde en anden industriel eller kommerciel Anvendelse, men derimod saadanne langsomt opsparede Smaasummer, der paa Grund af deres Lidenhed ellers ikke vilde kunne anbringes paa en frugtbringende Maade og hvis Besiddere derhos efter deres hele Stilling have vanskeligt ved at finde en saadan Anbringelse for dem saa vel som ved selv at bestyre de sukcessivt tilvejebragte Midler. I samme Grad, som denne de indsatte Midlers Karakter forandrer sig, maa Sparekassens Dispositioner forandre sig og mere og mere faa en bankmæssig Karakter. Det er nu notorisk, at vore to store Hovedstads-Sparekasser, hvortil vi i det Følgende nærmest skulle holde os, efterhaanden mere og mere have antaget en bankmæssig Karakter, derved at ingenlunde blot egentlige Spareskillinger søge en Anbringelse i dem, men ogsaa i et ikke ringe Omfang midlertidigt ledige Kapitaler. Istedendfor en kontant, fast indestaaende Masse af Sparemidler og et forholdsvis lille fluktuerende Beløb af indsatte og atter paa Grund af forandrede Forhold tilbagefordrede Indskud, finde vi ved begge vore Sparekasser en saa livlig Omsætning, at et Beløb, der endog overstiger hele den indestaaende Masse, aarlig

ind- og udbetales. I Sparekassens tredie Afdeling, hvori der d. 11. Novbr. 1875 indestod ca. 27 Mill. Kr., blev der i det paafølgende Sparekasseaar indskudt ca. 35 Mill. Kr. og atter udtaget et omtrent tilsvarende Beløb. I Bikuben, hvor der d. 1. Jan. 1875 indestod ca. 20 Mill. Kr., blev der i Aarets Løb indskudt og tilskrevet i Rente ca. 29 Mill. Kr. og tilbagebetalt et ligesaa stort Beløb. I Forbindelse hermed kan det fremhæves, at Størrelsen af de enkelte Konti i Sparekassen naaede indtil over 40,000 Kr. og at der den 11. Novbr. 1876 fandtes ikke mindre end 249 Konti paa over 10,000 Kr. hver — tilsammen med ca. 5,4 Mill. Kr. At Sparekassernes Dispositioner over saadanne Midler, der aabenbart aldeles ikke høre hjemme i en Sparekasse, derved efterhaanden antage en mere bankmæssig Karakter, er selvfølgelig i sin Orden, og skulde der bebrejdes Bestyrelserne Noget, er det snarest, at de ikke endnu mere søge en bankmæssig Anbringelse for disse Midler, idet t. Ex. Sparekassen i Novbr. 1876 havde anbragt ikke mindre end $28\frac{3}{4}$ Mill. Kr. af de i samme indestaaende ca. $34\frac{1}{2}$ Mill. Kr. dels i Panteobligationer, dels i Obligationer og Aktier, og kun ca. $3\frac{1}{3}$ Mill. Kr. i Udlaan mod haandfaet Pant.

Hvilken Garanti byder nu disse særlige Bankinstituter deres Deponenter? Fra først af byder en Sparekasse i Almindelighed slet ingen Garanti; først efterhaanden opsamler den Aar efter Aar et «Overskud», der er dens egen Kapital og tjener til Garanti for Sparerne. Kjøbenhavns Sparekasse har saaledes nu en Overskuds-Kapital af 1,6 Mill. Kr., der naturligvis tjener som Garantifond for Sparerne; Bikuben har paa en lignende Maade tilvejebragt en Reservefond paa lidt over $\frac{1}{2}$ Mill. Kr., men har desforuden en indbetalt Garantifond paa 2 Mill. Kr. Overfor disse to

Instituter med en samlet Garantifond af lidt over 4 Mill. Kr. staa nu — bortset fra Nationalbanken — 5 private Banker med en indbetalt Aktiekapital og Reservefond af tils. ca. 40 Mill. Kr. Hvorledes fordele nu Indlaanene sig imellem disse to Klasser af Banker?

De i «Danmarks Statistik» S. 345 og 353 meddelte Oversigter over Bankernes Virkemidler i 1851—77 udvise dette, og følgende Uddrag heraf vil stille Hovedresultatet klart for Øje. Der indestod henholdsvis i

	Bankerne (inklus. Nationalb.)	Sparekassen og Bikuben.
1860	20,0 Mill. Kr.	7,6 Mill. Kr.
1870	21,2 — —	30,7 — —
1872	42,9 — —	42,1 — —
1877	46,9 — —	55,8 — —

i Tiaaret 1860—70 forøges Bankernes Indlaanskapital kun med 1,2 Mill. Kr., medens 20 Mill. Kr. ty til Sparekassen og Bikuben. I de to Aar 1871—72 forøges derimod Bankernes Indlaanskapital til det Dobbelte eller med ca. 21,7 Mill. Kr.; men samtidig faa dog de to Sparekasser i disse to Aar en Forøgelse af ca. 11½ Mill. Kr. Og i de følgende fem Aar modtage de 6 Banker tilsammen kun yderligere 4 Mill. Kr., medens 13,2 Mill. Kr. gaa til Sparekassen og Bikuben. Denne Sammenligning viser, hvor vanskeligt det er for Bankerne under Konkurrencen med disse to Instituter at trække de disponible Midler til sig.

Betragte vi derfor Udviklingen af Bankernes Virkemidler i denne Periode, da se vi, at de vel ere stegne fra 80,8 Mill. Kr. i 1860 til 144,6 i 1877. Men Forøgelsen skyldes saa overvejende en Forøgelse af Bankernes egen Kapital, at denne — bortset fra de i ovenstaaende Beløb medregnede 27 Mill. Kr. i ufunderede Sedler — er voxet

fra 33,8 til 74,0 Mill. Kr. (Decbr. 1876), medens Indlaanskapitalen kun er voxet fra 20,0 til 45,5 Mill. Kr.

Dette Forhold er særdeles ugunstigt for Bankerne og i dobbelt Retning uheldigt. For at kunne byde Deponenterne den behørig Garanti for de indskudte Midler, tilvejebringe Bankerne en betydelig Aktiekapital; Hensynet til Aktionærerne, der selvfølgelig skulle have en passende Rente af deres Penge, som disse selv ikke kunne give, naar en Del af dem skal anvendes til en ufrugtbar Kassebeholdning og de tilmed skulle bære Administrationsomkostningerne, nødsager da til at holde Renten af Indlaan noget lavere end den Rente, der kan erholdes ved en bankmæssig og betryggende Disposition over disse Midler, altsaa navnlig noget lavere end den af Nationalbanken satte Diskonto. Men Deponenterne skjønne saa lidet paa den Garanti, som Aktiekapitalen giver dem, og agte saa lidet paa, om denne er stor eller lille, at de hellere gaa til Instituter, der efter deres særlige Øjemed ere oprettede aldeles uden Garantikapital og som Følge heraf kunne give en højere Rente af Indlaanene, fordi de ikke have nogen Aktiekapital at forrente. Forholdene have derved udviklet sig saaledes, at vore private Bankers store Aktiekapital i Grunden er en Ulykke for dem selv, og at den, tvært imod hvad Øjemedet dermed skulde være, i Virkeligheden tvinger Bankerne til Dispositioner, som gjøre deres Stilling usikker.

Kaster man et Blik paa den Tabel, hvormed hele Afsnittet om Bankvirksomheden slutter, vil man se, at der for de fleste Bankers Vedkommende er et Misforhold imellem deres egen Kapital og deres samlede Virkemidler (Passiva). Det fremgaar heraf, at de 6 Hovedstadsbankers egen Kapital ved Udgangen af 1876 udgjorde paa det

Nærmeste 40 pCt. af deres samlede Passiva — altsaa at de fremmede Kapitaler kun vare omtr. $\frac{1}{2}$ Gang større end Bankernes egen. For de enkelte Banker varierede Forholdet noget: gunstigst var det for Privatbanken, hvor dens egen Kapital kun var 31 pCt., altsaa de fremmede Midler omtrent dobbelt saa store; ogsaa Nationalbankens Stilling var bedre end den gennemsnitlige (36,5 pCt.), men kun fordi den funderede Seddelgjæld er medregnet, medens ved Landmandsbanken Forholdet paa det Nærmeste var det gennemsnitlige (39,3 pCt.); men til Gjengjæld vare de fremmede Midler ved Industribanken og Handelsbanken kun af samme Størrelse som Bankernes egen Kapital (denne udgjorde henholdsvis ca. 48 og ca. 52 pCt. af de samlede Passiva), og ved den private Laanebank udgjorde denne endog 87,4 pCt. Naar man nu betænker, at Aktiekapitalen, anvendt til Diskontering og bankmæssige Udlaan, ordentligvis kun kan regnes at ville give en Rente af 4 à $4\frac{1}{2}$ pCt. (— i Tiaaret 1861—70 var Gennemsnitsdiskontoen for bedste Vexler 4,26 pCt.; i fire Aar deraf imellem $3\frac{1}{2}$ og 4 pCt. —), at en Del deraf maa henligge som ufrugtbar Kassebeholdning, samt at der endvidere af dette Udbytte skal afholdes de ikke ubetydelige Administrationsudgifter, vil det ses, at der kun kan være Tale om at skaffe et nogenlunde passende Udbytte af Aktiekapitalen — blot omtrent 5 pCt. —, naar der paa fremmede Kapitaler kan fortjenes et saa stort Beløb, at det ikke blot dækker de to sidstnævnte Poster, men tillige kan bringe den samlede Fortjeneste op over den ordinære Diskontofod. Da det imidlertid er klart, at der kun kan være Tale om en meget lille pro Ct. i Fortjeneste paa disse fremmede Kapitaler, nemlig kun Forskjellen imellem, hvad der kan udbringes af dem ved deres bankmæssige

Anbringelse og hvad der maa betaales i Rente til Deponenterne, vil dette kun kunne ske, naar Indlaanene langt overstige Aktiekapitalen. Ere de kun af samme Størrelse som denne, vil den indvundne Differens ordentligvis kun akkurat opveje den Formindskelse af denne Forrentning, som hidrører fra de nysnævnte Omstændigheder (Kassebeholdning og Administration), og selv den dobbelte Mængde vil kun i en ringe Grad bringe Aktionærernes Udbytte op over den ordinære Rentefod. Men af en Aktiekapital vil og skal man forlange Mere. Hvorfra skal dette Overskud da komme? Sammenregnes Alt, hvad der findes deponeret saavel i de sex københavnske Banker (paa Folio, Konto-Kurant, Indlaan og Sparekasseindskud) som i Sparekassen og Bikuben, med Tillæg af Kontoen «Diverse Kreditorer», faa vi i Gjennemsnit for de sidste Aar ca. 120 Mill. Kr. (s. Danm. St. S. 355) — og heraf toge de to Sparebanker uden Aktiekapital ca. 50 à 55 Mill. Kr. Alt, hvad Bankerne kunne gjøre Regning paa at faa til Raadighed, bliver da højst omtr. 70 Mill. Kr. — eller netop det samme Beløb som deres samlede Aktiekapital.*)

Det er altsaa den givne Situation, hvorfra der maa gaaes ud: et Beløb af ca. 120 à 130 Mill. Kr. synes at være Alt, hvad der for Tiden kan ventes stillet til bankmæssig Disposition — det er i alt Fald Maximum for hele den forløbne Tid. Selv om nu Bankerne kunde paaføre de to Sparebanker en virksommere Konkurrence, end det faktisk viser sig at være muligt, vilde der dog sikkert være for lidet til at kræve en samlet Aktiekapital paa ca. 70

*) Naar det ovenfor er anført, at Bankernes samlede Passiva var ca. $1\frac{1}{2}$ Gang saa store som Aktiekapitalen, var dette begrundet i, at den funderede Seddelmængde var medregnet. Denne burde maaske helst være holdt ude af Betragtningen.

Mill. Kr. og i hvert Fald alt for lidet til at skaffe et passende Udbytte ud af en saa stor Kapital ved rent bankmæssige Dispositioner over disse Beløb. Holde vi Nationalbanken udenfor Betragtningen, faa vi til Disposition for de 5 andre Banker en Indlaanskapital af Alt i Alt ca. 55 Mill. Kr., eller netop det samme Beløb, som de to Sparebanker disponere over. Men medens disse kun have en samlet Garantikapital af ca. 4 Mill. Kr., have hine en samlet Garantikapital af ca. 42 Mill. Kr. Naar nu de to Sparebanker ikke have anden Opgave end at forrente Indlaanskapitalen og, efter Dækning af Administrationsomkostningerne, udbringe et passende aarligt Overskud til Forrentning og jævn Forøgelse af Garantikapitalen — og faktisk udbringes der, t. Ex. i Aaret 1875—76, ikke mere hertil end i Alt knap 160,000 Kr. —, hvorledes skulle saa Bankerne bære sig ad med at skaffe et passende Udbytte af en Aktiekapital paa 42 Mill. Kr.? Et Overskud af 160,000 Kr. er knap 0,4 pCt. af denne Kapital — det bliver altsaa alt det Tillægsudbytte, som kan lægges til den ved en bankmæssig Benyttelse af Aktiekapitalen indvundne Diskonto. Da gives der kun én Vej at gaa, naar man vil skaffe Aktionærerne et noget større Udbytte, end den ordinære Rentefod beløber sig til — at anvende enten selve Kapitalen eller de fremmede Midler paa ikke-bankmæssig Maade, til mere frugtbringende, men ogsaa mere risikable eller i alt Fald mere bundne Anbringelser. Vore Bankers nærværende Status afgiver formentlig tilstrækkelig Bevis herfor — de have mere eller mindre løbet deres Kapital fast i Foretagender, hvoraf den ikke let kan faaes ud igjen; deraf kommer deres i Øjeblikket trykkede Stilling.

Det er saaledes vistnok en Fejl, der er begaaet ved Oprettelsen og Udvidelsen af vore private Hovedstadsbanker,

at Aktiekapitalen er gjort saa stor. At den ikke behøver at være saa stor for at give Publikum den Garanti, det forlanger, derom afgiver den stærke Benyttelse af de to Sparebanker et slaaende Vidnesbyrd. Paa den anden Side maa det ganske vist indrømmes, at Aktiekapitalen næppe burde ansættes blot til det Minimum, som Publikum vilde vise sig tilfreds med. Men at den maa afpasses nogenlunde efter det Arbejde, som der er at gjøre, synes uomtvisteligt. Og dette er vistnok ikke sket. Rette vi til en Sammenligning Blikket paa de svenske Banker — hvorved vi aldeles ville se bort fra disses Seddeludstedelse og Lovreglerne for denne —, vil et helt andet Forhold imellem Aktiekapital og Passiva vise sig. Samtlige 28 «enskilda Banker» havde saaledes i Aug. d. A. et samlet Beløb af Passiva — bortset fra «bevilgede Kassakreditiv» — af ca. 332 Mill. Kr., hvoraf Grundfond og Reservefond udgjorde ca. 68 Mill. Kr., altsaa kun lidt over 20 pCt. I de 15 «Aktiebanker» og «Kreditaktiebolag» udgjorde til samme Tid Passiva ca. 133 Mill. Kr., hvoraf Aktiekapital og Reservefond m. v. ca. 32 Mill. Kr., altsaa ca. 24 pCt. Men gaa vi til de enkelte Hovedbanker, som benyttes stærkest og nyde den største Tillid, finde vi, at t. Ex. Stockholms enskilda Bank med Passiva til Beløb 34 Mill. Kr. kun har en egen Kapital af ca. 2,6 Mill. Kr., altsaa ca. 8 pCt.; Stockholms Intecknings-Garanti-Aktiebolag med Passiva af 23 Mill. Kr. har en egen Kapital af 3,12 Mill. Kr., altsaa knap 14 pCt. De egentlige Deposita (Folio, Indlaan og Sparekassemidler) i de 6 Stockholmske private Banker udgjorde ca. 47 Mill. Kr. — altsaa omtrent hvad der tilfalder de københavnske Banker; men deres samlede indbetalte Aktiekapital udgjorde kun 7,66 Mill., hvortil kommer i Reservefond og Delcredere-Konto 2,62 Mill. Kr., tilsammen

10,28 Mill. Kr. imod 42 Mill. Kr. i Kbhvn. Jeg skal her ikke indlade mig paa nogen Undersøgelse om, hvorvidt Seddelfunderingsbestemmelserne for de enkelte Banker tør anses for fuldt betryggende; men om selve Bankernes Soliditet tror jeg ikke, der hersker Tvivl. Denne beror jo ogsaa i Virkeligheden langt mindre paa Aktiekapitalens Størrelse end paa de over de deponerede Midler truffne Dispositioner.

Det maa saaledes vistnok betragtes som en Hovedfejl ved de københavnske Banker, at deres Aktiekapitaler ere uforment store og navnlig alt for store i Forhold til de Midler, der kunne tilflyde Bankerne til Disposition. Nu at raade Bod herpaa, er maaske vanskeligt, dog vel næppe ugjærligt. Men i ethvert Tilfælde bør en saadan Forandring, om den skulde finde Sted, helst foregaa paa en saadan Maade, at den engang givne Garanti ikke svækkes eller forringes. En Fremgangsmaade, der derfor maaske vilde være at anbefale, vilde da være at erstatte en Del af Aktiekapitalen med Obligationer, deponerede af Aktionærerne til eventuel Disposition, altsaa som et Slags Reserve. Bankerne anse det jo alle for rigtigt at anbringe en Del af deres Midler i et Obligationsfond, der nærmest er bestemt til at tjene som Reserve og til at realiseres i pengeknappe Tider. En saadan Fond kunde lige saa godt tilvejebringes direkte fra Aktionærernes Side. Istedendfor t. Ex. at sætte Aktiekapitalen til 12 Mill. Kr., hvoraf ca. 4 Mill. anvendes til Indkjøb af Obligationer, vilde man kunne sætte Aktiekapitalen til 8 Mill. Kr. og tilpligte Aktionærerne at deponere 4 Mill. Kr. i Obligationer, der vedblivende ligge for deres Regning og hvoraf Rentebeløbet tilfalder dem, men som hæfte som en Garanti for Opfyldelsen af Bankens Forpligtelser i paakommende Tilfælde,

dersom det viser sig, at Aktiekapitalen skulde være utilstrækkelig hertil. En anden Fremgangsmaade, hvorved man har søgt at skaffe Bankens Kunder den fornødne Garanti samtidig med, at man afpassede den effektive Aktiekapital efter Forretningernes Omfang, har jo været, kun at kræve en vis Kvotadel af den tegnede Kapital indbetalt; dette er jo endnu Tilfældet for Handelsbankens Vedkommende. Men det vil let ses, at den rent personlige Garanti, der saaledes gives med Hensyn til, at en Del af Aktiekapitalen i Nødstilfælde skal blive indbetalt, let kan blive illusorisk, naar der ikke er truffen særlige Foranstaltninger til at sikre, at den Paagjældende virkelig hæfter for det manglende Beløb, saasom at fordre, at Aktierne kun maa lyde paa Navn og at alle Transporter skulle noteres i Bankens Bøger. I modsat Fald vil det i Tilfælde af en Katastrofe kunne blive overmaade vanskeligt at sikre sig, at den resterende Del af Aktiekapitalen virkelig kommer tilstede. Det vil da ses, at den her foreslaaede Vej, hvorved Garantien faar en reel Form, idet der deponeres Obligationer for den Del af Aktiekapitalen, der ikke er nødvendig til Forretningens behørig Drift og hvis Tilstedeværelse kun vil vanskeliggjøre Aktiekapitalens behørig Forrentning, paa én Gang afgive en langt større Sikkerhed for Bankens Fordringshavere og muliggjøre en passende Begrænsning af Aktiekapitalen. At Aktionærene ville være bedre tjente med dels at indskyde en kontant Sum som Aktiekapital, dels at deponere et Obligationsbeløb som Garanti end ved at indbetale dette samlede Beløb kontant, er utvivlsomt. Tænke vi os saaledes, at t. Ex. Handelsbanken atter vilde føre sin Aktiekapital tilbage til et Beløb af 8 Mill. Kr. og tilbagebetale Aktionærene 4 Mill. Kr. imod at disse deponerede et tilsvarende

Beløb i Obligationer, der vedblivende tilhørte dem og af hvilke de fremdeles oppebare Rente, men som skulde hæfte for Bankens Forpligtelser, hvis en Aktiekapital af 8 Mill. Kr. viste sig utilstrækkelig hertil, vilde dette sikkert være en Fordel for Aktionærerne, der snart vilde vise sig i Aktiernes stigende Kurs, uden at Bankens Soliditet i nogen mærkelig Grad forringedes. At et saadant System imidlertid navnlig vilde være at anbefale ved Oprettelsen af nye Banker, er formentlig indlysende.

Efterskrift.

Efter den i Nationaløkonomisk Forening stedfundne Diskussion finder jeg Anledning til, for endnu yderligere at opklare Forholdet og saa vidt muligt forebygge enhver Misforstaaelse, at tilføje Følgende om Nationalbankens Seddelemmission:

Efter hvad der forlyder — og hvad der skimter igjennem Etatsraad Levys Udtalelser —, har Bankbestyrelsen hos Regeringen andraget paa, at det i Aaret 1854 fastsatte (og i 1859 og 1873 fastholdte) Beløb, som tør dækkes med Effekter, der skulle overstige dette Beløb med 50 pCt., maa blive forhøjet fra 27 til 30 Mill. Kr., med Bibeholdelse af den subsidiære Bestemmelse, at Metalbeholdningen dog aldrig maa udgjøre mindre end $\frac{2}{3}$ af Seddelmængden. Sker dette, vil Dækningsforholdet altsaa blive følgende: Saafremt Seddelmængden er under 48 Mill. Kr., kan kun $\frac{5}{8}$ af Beløbet dækkes med Effekter; er det altsaa t. Ex. 44 Mill. Kr., kunne $27\frac{1}{2}$ Mill. Kr. dækkes af Effekter, og skulde Seddelmængden synke til 43,2 Mill. Kr.

eller derunder, bliver Dæknings-Forholdet fremdeles ganske det samme, som det nu er. Er derimod Seddelmængden 48 Mill. Kr. eller derover, — og dette vil den nu, som foran paavist, efter al Sandsynlighed ordentligvis altid være — kan Banken dække 30 Mill. Kr. (37,5 pCt.) med Effekter og kun for det overskydende Beløb skal der da have Metal, altsaa t. Ex. ved en Cirkulation af 60 Mill. Kr., som den i Øjeblikket er, 30 Mill. Kr. eller netop det Halve (50 pCt.). Stiger Seddelmængden fremdeles, bliver en bestandig større Kvota deraf dækket med Metal, saaledes ved en Cirkulation, som vi stundom have haft den, af t. Ex. 75 Mill. Kr., 60 pCt.

Den foranstaaende Undersøgelse (S. 338—47) gaar nu ud paa at vise, at der ikke vilde være nogensomhelst Fare ved at fastslaa, at et Beløb af 35 Mill. Kr. altid turde dækkes blot med Effekter (der selvfølgelig ligeledes skulde overstige det nævnte Beløb med 50 pCt.); men, idet ogsaa jeg fastholder den subsidiære Bestemmelse om, at $\frac{2}{3}$ af Seddelbeløbet altid skal være dækket med Metal, gaar mit Forslag kun ud paa, at ved en Seddelemmission af 56 Mill. Kr. og derover tør et Beløb af 35 Mill. Kr. være dækket med Effekter (til en samlet Værdi af 52,5 Mill. Kr.). Synker Seddelmængden under 56 Mill. Kr., skal $\frac{2}{3}$ af Beløbet være dækket med Metal. Forsaavidt altsaa Seddelmængden skulde synke under 48 Mill. Kr., hvilket den dog vistnok i Fremtiden kun undtagelsesvis vil gjøre, vil Dæknings-Forholdet blive ganske det samme efter mit som efter Bankbestyrelsens (formentlige) Forslag, og ved en Seddelemmission af 48 Mill. Kr. skal der efter begge Forslag være 18 Mill. Kr. i Metal tilstede. Men medens Bankbestyrelsens Forslag vil medføre, at enhver Forøgelse af Seddelmængden ud over 48 Mill. Kr. skal ledsages af

Henlæggelsen af en nøjagtig tilsvarende Metalmængde, gaar mit Forslag ud paa, at dette først skal ske, saafremt Seddelmængden overstiger 56 Mill. Kr., hvilket den vistnok i Fremtiden som oftest vil gjøre. For det imellem 48 og 56 Mill. Kr. liggende Beløb skulde derimod Reglen om $\frac{3}{8}$ sdels Dækning fremdeles gjælde, d. v. s. skulde der henlægges $\frac{3}{8}$ Mill. Kr. i Guld for hver Million Kr. i Sedler, der udstedtes. Der vilde altsaa blive

ved en Seddel- mængde	efter Bankforslaget		efter mit Forslag	
af 48 Mill. Kr.	18 Mill. Kr. i Metal (37,5 pCt.)	18 Mill. Kr. i Metal (37,5 pCt.)		
- 50 —	20 — — (40 —)	18 $\frac{3}{4}$ — — (37,5 —)		
- 52 —	22 — — (42,3 —)	19 $\frac{1}{2}$ — — (37,5 —)		
- 54 —	24 — — (44,4 —)	20 $\frac{1}{4}$ — — (37,5 —)		
- 56 —	26 — — (46,4 —)	21 — — (37,5 —)		

At det nu i de sjældnere Tilfælde, i hvilke Seddelmængden for Fremtiden vil gaa ned under 56 Mill. Kr., skulde være utilstrækkeligt at have 37,5 pCt. af Beløbet eller ca. 20 Mill. Kr. liggende i Metal, vil næppe Nogen for Alvor paastaa. At det overhovedet, naar først Seddelmængden er bragt ned til 56 Mill. Kr., vil være mere end tilstrækkeligt at have 21 Mill. Kr. i Metal, turde være behørig godtgjort ved den foranstaaende Undersøgelse.